

**INGLIZ TILINI O'RGANISHDA PSIXOLOGIK TO'SIQLAR VA
ULARNI YENGISH YO'LLARI**

Andijon davlat chet tillari instituti

Xorijiy til va adabiyoti fakulteti

104-guruh talabasi

To'lashova Gulhayo A'zamjon qizi

gulhayotolasheva325@gmail.com

Anvarbekova Oydinoy Zafarbek qizi

Andijon davlat chet tillari instituti

PhD mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ingliz tilini o'rganish jarayonida yuzaga keladigan psixologik to'siqlar va ularni yengish yo'llari tahlil qilinadi. Xususan, qo'rquv, o'ziga ishonchsizlik, motivatsiyaning pasayishi, uyatchanlik kabi omillar o'rganishga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi asosiy psixologik to'siqlar sifatida ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, ushbu to'siqlarni yengish uchun samarali strategiyalar — xatolardan qo'rqmaslik, bosqichma-bosqich yondashuv, ijobiy muhit yaratish va realistik maqsadlar qo'yish kabi yondashuvlar tavsiya etilgan. Maqola ingliz tilini o'rganishga intilayotganlar uchun ruhiy tayyorgarlik va samarali o'rganish muhitini shakllantirish bo'yicha amaliy tavsiyalarni taklif etadi.*

Kalit so'zlar: *Til o'rganish, psixologik to'siqlar, motivatsiya, stress, ijtimoiy o'rganish nazariyasi, interaktiv metodlar, lingvistik rivojlanish, o'zaro ta'sir, ingliz tili, qo'rquv, ruhiy muhit, o'quv strategiyalari.*

Til va jamiyat ta'sirlashuvi haqida so'z borar ekan, tilning jamiyatga qanday ta'sir etishini ham tushuntirmoq lozim. Mutaxassislar to'g'ri ta'kidlaganidek, tilning jamiyatga ta'siri jamiyatning tilga ta'siriga nisbatan kam o'rganilgan, hatto bunday ta'sirlashuvga shubha bilan qarash ham bor. Bizningcha, tafakkur quroli bo'lgan vositaning jamiyatga ta'sir ko'rsatmasligining o'zi shubhali, chunki til jamiyatni

muntazam harakatlantirib turadi va bu tarz ta'sirlashuvning eng ibtidoiy aksi uning axborotni shakllantirish va uzatish vazifasida ko'rinadi. Jamiyatning tilga ta'siri naqd lisoniy natijalarda ko'rinadi, shu sababli, bu tarz ta'sirlashuv shubha uyg'otmaydi, bir qarashdayoq ta'sirlashuv natijalarini ilg'ash mumkin bo'ladi. Tilning jamiyatga ta'siri natijalari tilshunos qayd qila biladigan til materiallarida ifoda topmaydi, balki ijtimoiy hayotning o'zida bo'y ko'rsatadi. Aniq lisoniy material orqali dalillay olinmagani tilning jamiyatga ta'siri mexanizmlarining ochilmay qolishiga olib kelgan. Masalan, aidabiy tilning jamiyatga ta'siri, avvalo, milliy birlikni ta'minlashida, qolaversa, ommaviy savodxonlikni shakllantirish va yaxshilashda, ilm-fanni rivojlantirish va madaniyatni yuksaltirishida, ta'lim-tarbiyada ko'rinadi. Sanoqni yana davom ettirish mumkin. Umuman, jamiyatda axborot uzatilar ekan, unda tilning ishtirok qilmasligi, ta'siri bo'lmasligi mumkin emas.

Til o'rganishda motivatsiya asosiy omil hisoblanadi. Har qanday faoliyatda bo'lgani kabi, inson biror narsani qilishni xohlamasa yoki uni kuch bilan qilsa, u yuqori natijaga erisha olmaydi. Til o'rganishdagi natija faqat muvaffaqiyatga eerishish uchun motivatsiya keltirishi mumkin. Muvaffaqiyatsizlikdan qochish uchun motivatsiya bir martalik natija berishi mumkin. Misol uchun, talaba talabchan ingliz tili o'qituvchisi bilan imtihonda muvaffaqiyatsiz bo'lishdan qo'rqadi. U imtihondan o'tadi, ehtimol yomon emas, lekin bunday mahalliy muvaffaqiyatning uzoq muddatli ta'siri bo'lmaydi. Gap shundaki, chet tili malakasini asta-sekin shakllantirish va rivojlantirish, keyin esa butun umr davomida saqlab turish kerak, shubhasiz, bunikuch bilan amalga oshirib bo'lmaydi. Ingliz tilini o'rganayotgan odamlar uchun mehnat bozoridagi talab muhim motivatsion omil hisoblanadi.

Darhaqiqat, iqtisodiyotning globallashuvi sharoitida mamlakatlar o'rtasida savdo-sotiq va ishbilarmonlik aloqalarining kuchayishi kuzatilmoqda. Bu butun dunyoda, shu jumladan Rossiyada xalqaro firmalarning jadal rivojlanishini belgilaydi. Ular o'z biznesini faol rivojlantirmoqda, kengaymoqda, yangi bo'lim va vakolatxonalar ochmoqda, shu orqali yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Bunday firmalarda ishlash, qoida tariqasida, mutaxassis uchun ham moliyaviy, ham martaba nuqtai nazaridan ko'proq istiqbolli. Shu bilan birga, u ko'proq talablarni qo'yadi, ular

orasida asosiy malakalardan tashqari, ingliz tilini bilish ham mavjud. Xodimlarning ingliz tilini bilishi kompaniyaning iqtisodiy raqobatbardoshligining muhim omili, ya'ni uning intellektual kapitalining bir qismidir.

Shu munosabat bilan, tilni o'rganishda dastlab ingliz tilining o'zi faqat u yoki bu ma'lumotni qabul qilish va uzatish vositasi sifatida ishlaydi, degan munosabat bo'lishi kerak. Agar odam o'zi ishlayotgan ma'lumotlarga (ya'ni, ingliz tilidagi materiallar) qiziqsa, u ingliz tilini o'rganish jarayoniga ham qiziqadi. Bu erda psixologik komponent eng muhim uslubiy komponent, ya'ni ingliz tilini o'qitish mazmuni bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u yuqori motivatsiya darajasini saqlab turish uchun talabalarning qiziqishlari va yosh xususiyatlariga mos ravishda tanlanishi kerak.

Shunisi ham qiziqki, odam bitta chet tilini mukammal bilishi va boshqalarni umuman bilmasligi, hech bo'lmaganda boshlang'ich darajada bo'lishi juda kam uchraydi. Gap shundaki, har qanday tilni yaxshi bilish bir guruh yoki bir oila tillari o'rtasidagi bog'lanishni ko'rish imkonini beradi, shuning uchun har bir keyingi tilning rivojlanishi mavjud til bilimlari asosida bir necha barobar osonlashadi

Ta'lim jarayonini rivojlantirish va o'zgartirish o'qituvchi va o'quvchilarning dars jarayonida o'zaro ochiq muloqotga kirisha olishiga bog'liqdir. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metod va texnologiyalar butun bir dars jarayonini va o'quvchilarning faolligini oshiradi, desak mubolag'a qilmagan bo'lamiz. Pedagogik texnologiyalar o'quvchilarga yangi bilim berish, konikma hosil qilish, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rag'batlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Yangi tamoyillar asosida rivojlanayotgan ta'lim tizimini yosh avlodni barkamol, ma'naviy yetuk inson sifatida shakllantirishga qarata oolgandir.

Xorijiy tillarni o'rgatishda metodikaning o'rni katta rol o'ynaydi. Metodika bu o'qituvchining qanday dars o'tishini o'rganadi. Metodika tarixga oid adabiyotlarni chuqurroq o'rganish shuni ko'rsatadiki, ayrim tadqiqotchilar metodikani san'at deyilar. Ular odatda fransuz metodisti Penlash fikriga ishora qiladilar., ya'ni "yaxshi" yoki "yomon" metod yo'q, aksincha "yaxshi" yoki "yomon" o'qituvchilar bor. Bunday fikrdagi kishilarga nemis metodisti E.Ottoning 1924-yilda bayon qilingan

fikrlari bilan javob berish mumkin. U jumladan shunday deydi: "Agar kimki metodikani san'at deb hisoblar ekan, u fan nazariyasini uning amalda qo'llanishi bilan qorishtirib yuboradi" Har bir fanda o'z tushunchalar yig'indisi mavjud. Xorijiy til o'qitish metodikasida qabul qilingan asosiy tushunchalar qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin: talim sistemasi, ta'lim metodi, ta'lim prinsipi, ta'lim vositasi, metodik usul.

Xulosa: ingliz tilini o'rganish jarayonida uchraydigan psixologik to'siqlar — bu vaqtinchalik holatlar bo'lib, ularni yengish har bir insonning irodasi va yondashuviga bog'liq. Qo'rquv, o'ziga ishonchsizlik, motivatsiyaning pasayishi kabi ichki to'siqlar o'rganish jarayonida sekinlashtiruvchi omillar bo'lishi mumkin, biroq ular ustida ishlash orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin. To'g'ri strategiyalarni qo'llash, ijobiy o'rganish muhitini yaratish va o'z imkoniyatlariga ishonish orqali ingliz tilini o'zlashtirish yanada samarali bo'ladi. Har bir inson til o'rganishga qodir — eng muhimi, ichki to'siqlardan qo'rqmasdan, ularni imkoniyatga aylantirishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1.Solovova E.N. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Asosiy kurs / E.N.Solovova –M.: ACT, 2008. – 238 c
- 2.Bandura, A. (1986). Fikr va harakatning ijtimoiy asoslari: Ijtimoiy kognitiv nazariya. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- 3.Medjidova K.O. Motivatsiya ilmiy tadqiqot predmeti sifatida / K.O. Mejidova //
- 4.Yoqubov. A, Xorijiy tillarni o'qitish nazariyasi va metodikasi
- 5.Chomsky, N. (1965). Sintaksis nazariyasining jihatlari. Cambridge, MA: MIT.
- 6.Krashen, S. (1982). Ikkinchi tilni o'zlashtirishda tamoyillar va amaliyot. Oxford:
- 7.O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2020). Ingliz tilini o'qitish metodikasi bo'yicha uslubiy qo'llanma. Toshkent.
- 8.Harmer, J. (2001). The Practice of English Language Teaching. Longman.